

### Social and Political Transformations in Poland

Ed. by S. Ehrlich, J. Szczepański, J. Tepicht, S. Zawadski. Warszawa 1964

Sborník desíti statí předních polských vědeckých pracovníků z oboru ekonomických, politicko-právních a sociologických věd. Jeho vydání bylo podníceno disproporcí mezi zájmem o sociální a politické problémy Polska, projevovaným v západních zemích, a přístupnou tam informací. Je to příklad vědecko-analytických informací, stavějících problémy a často pronikajících do složité vývojové rozporovitosti socialistických společenských vztahů. Lze si představit, oč je takový přístup u zahraničního čtenáře účinnější ve srovnání s běžným plochým a idealizujícím propagandismem. Ekonomické statí se týkají plánování (*Bobrowski*), celkového hospodářského vývoje v Polsku (*Pajestka*), rozvoje zemědělství (*Tepicht*) a bytové otázky (*Goryński*). *Lachs* se zabývá problematikou polsko-německých hranic. Právní věda je zastoupena článkem o vývoji lidových rad v Polsku v souvislosti s decentralizací (*Zawadski*) a článkem o dělnické samosprávě (*Rybicki*). Tři sociologické statí, kterým věnujeme další tři anotace, mají ve sborníku nadprůměrnou úroveň a vynikají zejména ve srovnání se statěmi právníckými, z nichž stať o dělnické samosprávě je v podstatě komentováním zákonných norem; přinejmenším společenská skutečnost vystupuje pouze v podobě jednotlivých příkladů pod čarou. Škoda, že i pro informaci o tomto problému nebylo využito bohatých materiálů a rozborů polských sociologů.

D. S.

### S. Żolkiewski: Mass Culture in a Socialist Society, in: Social and Political Transformations in Poland, Warszawa 1964

Studie na pomezí sociologie a věd o umění. Zdůrazňuje nutnost marxistického empirického výzkumu na tomto poli. Rozebírá západní sociologické teorie, týkající se problémů komercializace masové kultury, jejich byrokratických organizací, homogenizace, depersonalizace a dehumanizace. Oproti některým teoriím vyzvedá kulturně tvůrčí úlohu proletariátu, který nyní buduje novou, socialistickou kulturu; současně ale cení řadu hodnotných pozorování v nemarxistických teoriích. Autor věnuje největší pozornost problematice vztahů mezi kulturou a zábavou, mezi kontemplativní a zábavnou formou umění. Odmitá Lukáčzovo ztotožňování avantgardy

s dekadencí a antiavantgardy s tvorbou pokrokové literatury pro masy, a též strohé rozlišování Arendtové mezi kulturou a zábavou. Upozorňuje na nebezpečí tří tendencí: k redukci masové kultury na pouhou zábavu, k homogenizaci kulturních obsahů a k privatizaci kulturních hodnot (k tomu dochází např. tehdy, když člověk myslí více na nový skutr než na nové sociální zřízení). Je zdůrazněn též problém aktivní participace lidí na masové kultuře. V boji proti homogenizaci se osvědčuje prvek klasicizace masové kultury.

D. S.

### J. Szczepański: Sociological Aspects of Higher Education in Poland, in: Social and Political Transformations in Poland, Warszawa 1964

Stať ukazuje, jak zajímavým se pro širší okruh čtenářů stane speciální pedagogické téma, je-li pojmato sociologicky, tj. na podkladě analýzy působení hlubších společenských vztahů. Velká pozornost je věnována problémům výběru studentů a jejich adaptace během prvního roku studia, kdy řada studentů odchází. Příčiny autor kategorizuje takto: a) intelektuální potíže, b) nesprávná volba, c) špatná organizace studia, d) výchovné potíže (pedagogické nedostatky učitelů), e) materiální potíže (bydlení, strava, zdraví). V přípravě studentů k povolání vystupuje vedle nabývání příslušných znalostí, dovedností a kvalifikace též význam osvojování zásad profesionální etiky. Pokud jde o vysokoškolské učitele, zejména u asistentů a adjunktů není zpravidla dosti podmínek pro vědecký výzkumnou práci v důsledku přetížení pedagogickými a administrativními povinnostmi. Závěrem se zdůrazňuje potřeba systematického informování vysokých škol o úspěších a obtížích při zařazování jejich absolventů do zaměstnání. K tomu je ovšem třeba užívat metod sociologických výzkumů. Absolventi již netvoří tradiční inteligenci, ale své vlastní profesionální skupiny se střízlivým přístupem k světu. Chtějí dosáhnout svých cílů cestou industrializace země a rozvoje ekonomické soustavy, která přinese prosperitu a kulturu všem členům společnosti.

D. S.

### W. Markiewicz: Sociological Research in People's Poland, in: Social and Political Transformations in Poland, Warszawa 1964

Zasvěcená informace o vývoji a současném stavu polské sociologie. Ve srovnání se studií Szczepańského na totéž téma (viz *Sociologic-*